

Żołnierze w służbie historii

https://zolnierzewhistorii.ipn.gov.pl/zwh/form/r9233835366,I-Liceum-Ogolnoksztalcinge-PUL-im-111-ESKADRY-MYS
LIWSKIEJ-w-WOLOMINIE.html
09.05.2024, 07:44

Beata Królik

[Powrót](#)

Pełna
nazwa
szkoły

I Liceum
Ogólnokształcące PUL im.
111 ESKADRY
MYŚLIWSKIEJ w
WOŁOMINIE
05-200
Wołomin
Mazowieckie

Dane zespołu

Nauczyciel -
Opiekun -
imię i
nazwisko

Beata Królik

Pierwszy uczeń

Uczeń 1 -
imię i
nazwisko

Kamil Makowski

Drugi uczeń

Uczeń 2 -
imię i
nazwisko

Kamil Sasin

Trzeci uczeń

Uczeń 3 -
imię i
nazwisko

Dawid Opałko

Sylwetka żołnierza

Imię i
nazwisko
żołnierza

Podporucznik Jerzy Rytel

Lata
życia

-1914-1944

Opis
postaci

Jerzy Rytel urodził się 21 lipca 1914 roku w Ostrowi Mazowieckiej. Był najstarszym z siedmiorga dzieci.
W roku szkolnym 1932/33 Jerzy został absolwentem wyszkowskiego

gimnazjum. W tym samym roku niemal równoległe z rozpoczęciem studiów na Wydziale Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego objął funkcję drużynowego działającej przy szkole 30 Mazowieckiej Drużyny Harcerzy im. Zawiszy Czarnego, którą pełnił w latach 1933-1939. Z domu rodzinnego Jerzy wyniosła patriotyzm, szacunek dla ludzi i gotowość do niesienia pomocy potrzebującym. 1 września 1939 r. z wybuchem II wojny światowej Jerzy Rytel zostaje zmobilizowany. Jako podoficer 18. Pułku Artylerii Lekkiej stawia czoła wojskom niemieckim. Walcząc w Kampanii Wrześniowej zostaje ranny 10 września 1939 r. pojmany do niewoli i transportowany do niemieckiego obozu jenieckiego. Z transportu udało mu się uciec. Wrócił do Wyszkowa i natychmiast zaangażował się w budowę struktur Szarych Szeregów, które założył przy Polskim Związku Powstańczym. W 1940 roku pfm. Jerzy Rytel nawiązał kontakt z kpt. Jeleniewskim z Warszawskich struktur wojskowych, z którym uzgodnił wprowadzenie Związku Harcerstwa Polskiego z terenu wyszkowskiego do struktur Związku Walki Zbrojnej. Na przełomie 1940 i 1941 roku nawiązał kontakt z warszawską Komendą Szarych Szeregów, co zaowocowało włączeniem struktur wyszkowskiego hufca w szeregi tej organizacji jednocześnie

będąc cały czas
podporządkowanym
Związkowi Walki Zbrojnej.
Tym samym wyszkowskie
środowisko harcerskie
zostało ponownie
sformowane w hufiec,
który od tej pory działał
pod kryptonimem „Rój
Wysoki”. Jego
komendantem został,
phm. Jerzy Rytel „Jur”.
Jego bezpośrednim
zwierzchnikiem był
wówczas hm. Manswed
Śmigielski „Szwed” z
„Pasieki”, czyli Komendy
Głównej Szarych
Szeregów.
W ostatnim okresie
okupacji Jerzy był
„Trójkarzem” ośrodka II
obwodu „Rajski Ptak”
Armii Krajowej. Pełniąc tą
funkcję był szefem
„Referatu III” ośrodka –
Referat
Operacyjno-Szkoleniowy.
Zajmował się
planowaniem
strategicznym oraz
taktycznym
przygotowaniem
poszczególnych akcji (w
tym akcji „Burza” w
naszym regionie). W
zakresie jego obowiązków
było też kształcenie i
doskonalenie kadr.
Pluton, będąc
jednocześnie jednostką
Armii Krajowej,
pozostawał do dyspozycji
Kedywu, co znalazło
swoje odzwierciedlenie w
jego udziale choćby w
akcjach ataku na
strażnicę graniczną w
Sieczychach, likwidacji
posterunku w Rykówkach,
rozbiciu posterunku w
Klembowie i wykolejenia
pociągu pod Urlami.
Będąc jednocześnie
bezwzględnie oddanym
harcerskiej pracy, Jerzy
Rytel prowadził w
Wyszkowie kawiarnię, do

której często chadzali okupujący miasto niemieccy żołnierze. Jednakże to samo miejsce służyło również jako punkt kontaktowy wyszkowskiej konspiracji, a przede wszystkim niebywale cennym źródłem informacji o bieżących zamiarach okupanta. W jego mieszkaniu natomiast na tzw. parcelach huckich w Wyszku, aż do końca 1944 roku odbywały się spotkania konspiracyjne, m.in. przyjmowano elewów „Agricoli” klasy „Zółkiewski”. Szczęśliwie obyło się bez wpadki. Niedługo potem miał miejsce donos na Jerzego do wyszkowskiego gestapo. I tym razem podobnie szczęśliwie, został on powiadomiony o planowanym aresztowaniu, w wyniku czego natychmiast uciekł z rodziną do Warszawy a następnie podwarszawskiej Kobyłki. W związku ze zbliżającym się wybuchem Powstania Warszawskiego i idącą za tym możliwością ustabilizowania się frontu na Wiśle, a tym samym odcięcia „Pasieki” od prawego brzegu, powstała szczególna potrzeba silnej komendantury części prawobrzeżnej. Zakładając taką sytuację komendantem prawobrzeżnej części Chorągwi Mazowieckiej rozkazem L/7/44 z 27.07.1944 roku został pod pseudonimem „Wit” hm. Jerzy Rytel. W dniu 4 października 1944 roku Jerzy Rytel zapewne dzięki miejscowemu donosowi został wytropiony i

aresztowany przez
Narodnyj Komissariat
Wnutriennych Dieł,
eliminujące niepożądany
reakcyjny element. Jerzy
Rytel po aresztowaniu,
był przetrzymywany przez
NKWD min. w
ziemiankach i piwnicach
posesji przy ul. Piaskowej
3 w mieszkaniu
małżeństwa Na w
Wołominie. Z
zachowanych wspomnień
Kpr. pchr. Phm.
Zbigniewa Stanisława
Zalewskiego pseudonim
„Wilk”, który był jednym z
ostatnich, który widział
ppor. Jerzego Rytla
żywego. Rytel był
poddawany
przesłuchaniom w
mieszkaniu Nachtmanów,
do dnia 23 listopada
1944. W tym dniu NKWD
przeprowadziło pokazowy
proces „Jura” - który miał
on miejsce w
wołomińskim kinie
„Oaza”. Proces
prowadzony była w języku
rosyjskim - tłumaczem
został Josip Światło -
właściwie Izzak Flajszfarb,
(późniejszy wiceminister
departamentu
Ministerstwa
Bezpieczeństwa
Publicznego). W jego
trakcie, okazało się, że
Josip przeinacza zeznania
Jerzego. Wtedy zmieniono
tłumacza na
przypadkowego robotnika
siedzącego wówczas na
widowni, który dalej
wiernie już tłumaczył jego
słowa. Zapadł wyrok -
kara śmierci. Tłumaczowi,
który otrzymał wyrok do
przeczytania zamarł głos,
wyroku nie był w stanie
przekazać tej tragicznej
wiadomości, wobec czego
wyrok nigdy nie został
ogłoszony skazanemu.
Został wykonany

niezwłocznie po zakończeniu procesu tego samego dnia. Po 3 dniach podano informacje, że z łaski towarzysza Stalina, wyrok został zamieniony na 10 lat zsyłki na Syberię. Dopiero po 9 latach, Maria Rytel, żona Harcmistrza Jerzego Rytla, otrzymała zdjęcie męża. Wraz z nim informację, że w tym samym dniu kiedy odbył się proces, skazany został rozstrzelany na polu prawdopodobnie pod Wołominem. Do dziś nikt nie zna miejsca jego pochówku.

Zginął śmiercią zwykłego żołnierza, choć żołnierzem był niezwykle. Łączył w sobie wysoki talent organizacyjny i rzadko spotykany realizm pracy z nieprzeciętnym poziomem ideowym. Na tych cechach swojego charakteru budował i tworzył nowy styl pracy wojskowej i harcerskiej.

Film o postaci

<https://youtu.be/XLseO4JNITE>

Wykorzystane źródła

<https://1lowyszkow.pl/szkola/historia-szkoly-1/lata-trzydzieste-rozkwit>
<https://dorzeczy.pl/102477/1/morderstwa-na-zolnierzach-ak-po-wejsciu-sowietow.html>
<https://nowywyszkowiak.pl/historia-ziemi-wyszkowskiej/antoni-rytel-nauczyciel-zolnierz-spolecznik.html>

<https://historia.dorzeczy.pl/druga-wojna-swiatowa/102477/morderstwa-na-zolnierzach-ak-po-wejsciu-sowietow.html>
<http://wyszkowskaatlantida.mazowsze.pl/index.php/2017/02/05/choc-mijaczas-czesc-2/>
<https://dawny.pl/burza-w-osrodku-wolominskim-ak/>
<http://utopieni.keep.pl/bohater.html>
<https://www.liceumurle.pl/index.php/pl/articles-1/akcja-tluszcz-urle/212-akcja-tluszcz-urle>
<https://wolomin.org/patriotyczny-spacer-po-gminie-wolomin/>
<http://www.polskaniezwykla.pl/web/place/43353,wyszkow-pomnik-zolnierzwykletych-i-ofiar-terrorukomunistycznego.html>
<https://wolomin.org/wp-content/uploads/2021/02/Wolominski-Niezbednik-Historyczny.pdf>
<https://dawny.pl/akowcy-w-rekach-armiiczerwonej/>
<https://www.cku-wyszkow.edu.pl/70-lecie-akci-burza-powstania-warszawskiego/>
<https://1lowyszkow.pl/szkola/historia-szkoly-1/ii-wojna-swiatowa>
<http://wyszkowiak.pl/index.php?cmd=aktualnosci&opt=pokaz&id=5102>
http://historiezbliska.pl/zwyciezcy/kat4_m2/pdf.pdf
https://pl.wikipedia.org/wiki/J%C3%B3zef_%C5%9A_wiat%C5%82o?fbclid=IwAR0nW8_rKas3PKPGB8dhhHoqWweYS99WibXi4ZrjRfEVNpmF5lrs7s5SFX0
zdjęcia pozostałe -
archiwum prywatne
rodziny Rytlów
udostępnione przez Piotra
Płochockiego

Miejsce pamięci

Nazwa
miejsca

Pomnik Żołnierzy
Wyklętych i Ofiar Terroru
Komunistycznego

Lokalizacja

Zdjęcia

Nazwa miejsca

Tablice upamiętniające
ofiary represji
stalinowskich

Lokalizacja

Zdjęcia

Nazwa
miejsca
Pomnik Gloria Victis

Lokalizacja

Zdjęcia

Dokładny opis miejsc

Pomnik Armii Krajowej,
WIN i Ofiar Terroru
Komunistycznego,
upamiętniający Ppor.
Jerzego Rytla. Pomnik
powstał z inicjatywy
Fundacji „Pamiętamy” 29
października 2009 r.
pamięć pomordowanych
żołnierzy i cywilów, ofiary
socjalistycznego
totalitaryzmu. Obiekt
został zaprojektowany
przez artystę rzeźbiarza
Marka Szczepanika. Na
jego szczycie widnieje
orzeł, a pod nim napis
„Nie dajmy zginąć
poległym” zaczerpnięty z
wypowiedzi Zbigniewa
Herberta. Poniżej na
tablicach podano
nazwiska ofiar systemu
komunistycznego z lat
1944-1952.
Tablice: -Siedziby
Powiatowego Urzędu
Bezpieczeństwa
Publicznego -
Upamiętniająca z imienia
i nazwiska ofiary represji
stalinowskich -
Upamiętniająca z imienia
i nazwiska osoby zesłane
na Sybir

Pomnik „Gloria Victis”,
upamiętniający zasługi,
działania oraz śmierć
ppor. Jerzego Rytla.
Zdjęcia zamieszczone w
pracy konkursowej
pochodzą z własnego
autorskiego archiwum.
Jako kadeci I LO im. 111
Eskadry Myśliwskiej
czujemy się
odpowiedzialni za
wspieranie samorządów w
zapewnianiu stabilnej
opieki nad
najważniejszymi
miejscami pamięci,
stanowiącymi materialne
świadczenie wydarzeń
kluczowych dla lokalnej
oraz narodowej
tożsamości. I tak we
wskazanych miejscach w
święta pamięci
narodowych bohaterów
min. 1 marca odbywają
się honorowe warty ze
sztandarem naszej szkoły.

Żywa lekcja historii

Opis
przeprow
adzonej
żywej
lekcji
historii

SCENARIUSZ LEKCJI
HISTORYCZNEJ

PROWADZĄCY:
Uczniowie: I LO PUL
im.111. Eskadry
Myśliwskiej w Wołominie:
• Kamil Makowski,
• Dawid Opałko,
• Kamil Sasin

SZKOŁA:

- Dwujęzyczna
Niepubliczna Szkoła
Podstawowa „ Novum” ,
ul. Legionów 63, 05-200
Wołomin

klasa VIII - 20 uczniów

klasa II - 20 uczniów

- Szkoła Podstawowa nr.
4 im. Marynarki Wojennej
ul. 1-go Maja 19, 05-200
Wołomin.

Klasa IV - 25 osób

KLASA:

III

TERMIN LEKCJI:

28 kwietnia, 4maja, 9

maja 2023 r.

TEMAT:

Ppor. Jerzy Rytel -
Prawdziwa historia
zapomnianego bohatera.

CELE LEKCJI:

- ukazanie sylwetki Ppor.
Jerzy Rytla
- zaprezentowanie osi
czasu, kontekstu
prezentowanych
wydarzeń na tle historii
polski ze szczególnym
uwzględnieniem historii
Wołomin - Facebook
sposoby poszukiwania
świadców historii
- zaprezentowanie
efektów pracy związanej z
konkuresem.

METODY PRACY:

- elementy wykładu,
- prezentacja
multimedialna,
- scenka dra mowa,
- quiz z nagrodami.

POMOCE DYDAKTYCZNE:

- prezentacja
multimedialna o Ppor.
Jerzym Rytlu.
- prezentacja
multimedialna o historii
Polski w szczególności
historii Wołomina.
- gra miejska w
poszukiwaniu miejsca
pamięci „Żołnierzy
wyklętych”
- gra miejska w
poszukiwaniu tablicy
pamięci o Ppor. Jerzym

Rytlu.

- upominki – nagrody za udział w quizie.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:
WPROWADZENIE:

- Prowadzący wygłasza krótki wykład o historii polski w szczególności miasta Wołomin przed i w czasie II wojny światowej opatrzonej prezentacją multimedialną. (15 minut)

CZĘŚĆ WŁAŚCIWA:

- Prowadzący uczniowie na zmianę pokazują prezentację medialną na temat Jerzego Rytla którą opatruje komentarzem. (15 minut)
- Mowa Drama z aresztowania Jerzego Rytla przez NKWD w 1944 roku roku opatrzone komentarzem. (5 minut)
- Quiz podsumowujący lekcję z nagrodami za aktywność oraz dobrą odpowiedź (10 minut).
- Uczniowie wraz z uczniami i nauczycielem wyruszają w miasto na grę miejską. nagroda otrzymanie znicza i zapalenie go po osiągnięciu celu (45 minut).

Zdjęcia

Dawny Włodzisław na fotografiach
17 maja o 11:07

Dzisiaj zamykamy nasz rok parę laty temu:
"uczniowskiego w przedmiocie edukacyjnym "Słomiarz i policjant w służbie historii",
zobowiązany do realizacji

W dniu 28 listopada 1944 r. w Włodzisławiu k/w "Cesar" NKWD przeprowadził pokazowy proces
im. Jerzego Piłki "Jury" Członek prowadzona była w języku rosyjskim, jedynym z tłumaczył
im. Sędziów: radzieckie i ukraińskie. Piłki, policjanta i ukraińskiego departamentu Ministerstwa
Bezpieczeństwa Publicznego.

Zapach wyciek kawa smierci... Zdobycie zwojów

Pliki

